

Sygn. akt I CSK 585/22

POSTANOWIENIE

Dnia 31 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości E. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w W.

przeciwko Województwu [...] w O.

o ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 31 sierpnia 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 27 listopada 2020 r., sygn. akt I ACa [...]

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od Syndyka masy upadłości E. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w W. na rzecz Województwa [...] w O. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód Syndyk masy upadłości E. [...] sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...], oddalającego apelację skarżącego w sprawie o ustalenie przeciwko Województwu [...] w O.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał oczywistą zasadność skargi, wiązaną z oczywistą trafnością zarzutów

naruszenia art. 189 k.p.c. oraz art. 6 k.c. Zdaniem powoda Sąd Apelacyjny błędnie ocenił, że skarżący nie miał interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia bezskuteczności rozwiązania bliżej określonej umowy, wskutek złożonego przez pozwane Województwo oświadczenia, a nadto Sąd ten nietrafnie obarczył powoda ciężarem wykazania faktów, z których wynikałoby, że wspomniane oświadczenie nie było skuteczne.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Uzasadnienie wniosku powoda o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odpowiada tym wymaganiom. Skarżący nie przedstawił argumentacji świadczącej o wystąpieniu przyczyny przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., lecz ograniczył się do ujętego w kilku zdaniach wyjaśnienia, w czym upatruje oczywistego naruszenia art. 189 k.p.c. oraz art. 6 k.c., w istocie powielając tym samym – jedynie nieznacznie zmodyfikowane – zarzuty kasacyjne. Takie sformułowanie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stwarzało jednak podstaw do tego, by argumenty na rzecz tezy skarżącego o oczywistej zasadności Sąd był uprawniony (a tym bardziej – zobligowany) zaczerpnąć z uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wymaga uzasadnienia odrębnego od motywów wspierających zarzuty, wyodrębnionego w wymaganiach formalnych skargi (art. 398⁴ § 2 k.p.c.)

i służącego określonym w art. 398⁹ k.p.c. celom, w tym przypadku: przekonaniu Sądu o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wymaga przy tym przypomnienia, że badanie zasadności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może wiązać się z koniecznością analizy podstaw skargi, która następuje na innym etapie postępowania (po przyjęciu skargi do rozpoznania) i jest niedopuszczalna w ramach tzw. przedsądu (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 maja 2018 r., IV CSK 612/17).

Stanowisko o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej mogło być zatem rozważone wyłącznie przez pryzmat trzech argumentów sformułowanych przez skarżącego, a mających świadczyć o oczywistej nietrafności poglądu Sądu Apelacyjnego o braku po stronie powoda interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że pozwane Województwo bezskutecznie złożyło wobec skarżącego oświadczenie o rozwiązaniu bliżej określonej umowy o dofinansowanie projektu.

W pierwszym z tych argumentów powód wyeksponował, że jego interes w ustaleniu bezskuteczności wypowiedzenia wiązał się „z potrzebą prawną ustalenia istnienia lub nieistnienia przedmiotowego stosunku prawnego”, tj. stosunku wynikającego z łączącej go z Województwem umowy. Skarżący, o czym była uprzednio mowa, nie rozwinął tej myśli w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wobec czego wywód ten ogranicza się do wyrażenia określonego poglądu, bez przedstawienia stojących za nim racji. Nawet jednak w tej postaci widoczna jest wewnętrzna niespójność powyższego stanowiska.

W granicach wyznaczonych istotą niniejszego postępowania wypada bowiem zauważyć, że sposób sformułowania powództwa w sprawie („o ustalenie że pozwana [...] złożyła wobec [...] bezskutecznie oświadczenie o rozwiązaniu umowy [...]”) odbiega od treści art. 189 k.p.c. Z przepisu tego wynika bowiem możliwość żądania przez powoda ustalenia „istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny”. Ocena, czy oświadczenie pozwanego o rozwiązaniu umowy („wypowiedzenie umowy”) było skuteczne, stanowiła zatem w istocie jedynie przesłankę do ustalenia, czy strony są nadal związane stosunkiem prawnym wynikającym z umowy, czy – przeciwnie – wystąpił stan „nieistnienia

stosunku prawnego”, którego to ustalenia można domagać się na podstawie art. 189 k.p.c.

Kwestia możliwości sformułowania żądania w przytoczony wyżej sposób, zwłaszcza w świetle art. 187 § 1 pkt 1 *in principio* k.p.c., nie była poruszana przez Sąd drugiej instancji, wobec czego nie stanowi obecnie przedmiotu analizy Sądu Najwyższego. Niemniej należy zauważyć, że w istocie powód zmierzał do potwierdzenia wyrokiem, iż nadal wiąże go stosunek prawny wynikający z umowy, co do której pozwane Województwo złożyło oświadczenie o jej rozwiązaniu. Żądać ustalenia, o którym mowa w art. 189 k.p.c., można tylko wówczas, gdy powód „ma interes prawny”. Interes prawny skarżącego w żądaniu ustalenia bezskuteczności rozwiązania umowy nie może być zatem tłumaczony tym, że powód ma potrzebę prawną ustalenia istnienia lub nieistnienia przedmiotowego stosunku prawnego. W istocie mowa bowiem o interesie prawnym związanym z tą samą sytuacją prawną, toteż wskazywana przez powoda „potrzeba prawna ustalenia (...)” nie może świadczyć o spełnieniu wymagania przysługiwania interesu prawnego w żądaniu ustalenia bezskuteczności rozwiązania umowy. Inaczej rzecz ujmując, powołanie się skarżącego na potrzebę ustalenia stosunku prawnego nie stanowi wypełnienia przesłanki dopuszczalności żądania powództwa „o ustalenie” ww. bezskuteczności, lecz jest wyłącznie wynikiem sformułowania żądania pozwu w sposób odbiegający od treści art. 189 k.p.c.

Jako drugą z przyczyn, które miałyby spowodować błędną ocenę przez Sąd Apelacyjny kwestii przysługiwania skarżącemu interesu prawnego w żądaniu ustalenia, wskazano to, że „przedmiot rozpoznania [niniejszej – dop.] sprawy nie mieści się w przedmiocie rozpoznania sprawy administracyjnej, przez co zasadność wypowiedzenia umowy nie była badana przez Wojewódzki Sąd Administracyjny” w sprawie dotyczącej zwrotu dofinansowania udzielonego powodowi przez pozwane Województwo na podstawie spornej umowy. Przytoczone tu stanowisko, obejmujące całość wywodów skarżącego we wspomnianym przedmiocie, ogranicza się wyłącznie do negacji poglądu Sądu Apelacyjnego, a nie zawiera wyводу prawnego, który mógłby eksponować oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W związku z tym jedynie *obiter dictum* należy dodać, że okoliczność, iż istnienie określonego prawa lub stosunku prawnego nie jest badane w postępowaniu administracyjnym, sama w sobie nie kreuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia w postępowaniu sądowym (cywilnym) istnienia takiego stosunku prawnego lub prawa. To, że dana kwestia nie leży w wyłącznej kognicji organu administracji, jest warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym do przyjęcia, że powód może mieć interes prawny w dokonaniu określonego ustalenia. Istnienie takiego interesu wymaga zatem odpowiedniego uzasadnienia, gdyż nie jest prostym korelatem nieprzewidywania przez przepisy prawa administracyjnego badania danej okoliczności, uznanej przez stronę za relewantną dla kształtowania się jej sytuacji prawnej. Nawet więc jeśli, z uwagi na zakres kognicji Sądu w postępowaniu w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, pomijając rozważenie argumentu, że w istocie skarżąca w sprawie cywilnej dąży do podważenia skutków decyzji administracyjnej nakazującej jej zwrot kwoty dofinansowania, to nie można przyjąć, by skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona z uwagi na błędną ocenę przez Sąd Apelacyjny wynikającej z art. 189 k.p.c. przesłanki posiadania przez powoda interesu prawnego.

Trzecia z przyczyn, które, w ocenie skarżącego, świadczą o oczywiście błędnym stanowisku Sądu Apelacyjnego o braku po stronie powoda interesu prawnego w żądaniu ustalenia, jest dalece zbliżona do pierwszej z nich. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano bowiem, że „rozstrzygnięcie powództwa o ustalenie zakończy spór między stronami, co do okoliczności czy umowa została rozwiązana czy łączy strony”. Przytoczone tu *in extenso* wywody skarżącego nie świadczą o oczywistej zasadności zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c., a w konsekwencji – o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Każdy wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie prawa lub stosunku prawnego z założenia kończy spór w danym przedmiocie. Powyższa zależność sama w sobie nie dowodzi jednak istnienia interesu prawnego w dochodzeniu przed Sądem ustalenia o określonej treści; w przeciwnym razie wskazane w art. 189 k.p.c. wymaganie interesu prawnego nie miałoby żadnego znaczenia, ponieważ już wystąpienie z dowolnym żądaniem ustalenia prawa lub stosunku prawnego musiałoby być traktowane jako świadczące samo przez się o

istnieniu takiego interesu, a tym samym o spełnieniu tzw. przesłanki dopuszczalności powództwa o ustalenie.

Za wystąpieniem oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie przemawia również twierdzenie skarżącego, że Sąd drugiej instancji dopuścił się naruszenia art. 6 k.c. przez „przyjęcie, że na powodzie ciążył obowiązek wykazania, że nie zaszły przesłanki będące podstawą złożonego przez pozwanego oświadczenia o rozwiązaniu umowy, podczas gdy to strona pozwana, która złożyła oświadczenie zobowiązana jest do wykazania jego zasadności”. Niezależnie od daleko idącej lakoniczności tego wyводу, przytoczonego obecnie w całości, trzeba zwrócić uwagę na dwa aspekty wiążące się z cytowanym stanowiskiem strony skarżącej.

Po pierwsze, oczywista zasadność skargi kasacyjnej, mająca wynikać z naruszenia normy wywodzonej z art. 6 k.c., mogłaby być rozważana tylko w razie uprzedniego, wykazania, że powód w sposób oczywisty miał interes prawny w żądaniu ustalenia. Dopiero wówczas pojawiałaby się bowiem potrzeba zbadania tzw. przesłanki skuteczności powództwa o ustalenie, czyli potrzeby oceny, czy określony w pozwie stosunek prawny istnieje. To z kolei wymagałoby zgłoszenia, na okoliczność istnienia tego stosunku prawnego, stosownych twierdzeń o faktach, nawiązujących do podstawy prawnej jego powstania, i wykazania ich prawdziwości z zachowaniem unormowanej w art. 6 k.c. reguły obarczenia ciężarem dowodu określonych stron sporu. Skoro więc skarżący zakwestionował jedynie zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, że powód nie miał interesu prawnego w ustaleniu, to – z powyższej perspektywy – w sprawie w ogóle nie zaktualizowała się konieczność dowodzenia ww. faktów, natomiast argumentacja nawiązująca do oczywistego naruszenia art. 6 k.c. (jako powodującego oczywistą zasadność skargi kasacyjnej) mogła mieć jedynie znaczenie uzupełniające, warunkowane oceną rozważonych wyżej racji odnoszących się do naruszenia art. 189 k.p.c.

Po drugie, przytoczone przez skarżącego wywody korespondują z podstawą kasacyjną ujętą w zarzucie naruszenia art. 6 k.c. – bez powiązania go z jakimkolwiek innym przepisem prawa. Tymczasem w praktyce stosowania prawa art. 6 k.c. nigdy nie jest stosowany samodzielnie; nabiera on znaczenia prawnego wyłącznie w powiązaniu z unormowaniem, które określa elementy hipotezy normy

prawa materialnego znajdującej zastosowanie w sprawie. Z treści normy, ustalonej na podstawie wykładni przepisów, wyprowadza się bowiem wnioski co do tego, które okoliczności stanowią fakty w rozumieniu art. 6 k.c. i która ze stron sporu, jako wywodząca z danego faktu skutki prawne, jest obarczona ciężarem jego udowodnienia. Poprzestanie w skardze kasacyjnej na przywołaniu samego art. 6 k.c., bez wskazania przepisów, na tle których doszło do naruszenia wynikającej z niego zasady, nie może być zatem skutecznym instrumentem podważenia orzeczeń sądów drugiej instancji, a w konsekwencji nie może świadczyć o zasadności lub tym bardziej – oczywistej zasadności skargi.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as]